

Verksamhetsplan 2019 för Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) är en ideell förening med Fältbiologerna, Naturskyddsföreningen, Naturskyddsföreningen Kalmar län, Naturskyddsföreningen Skåne, Naturskyddsföreningen Uppsala län, samt Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar (Oss) som medlemmar.

MKG har som syfte ”att verka för det på lång sikt miljö- och hälsomässigt bästa hanterandet av avfall från kärnteknisk verksamhet i Sverige”. Detta är i linje med miljömålet ”Säker strålmiljö”.

MKG är således konstituerad för ett långsiktigt arbete med kärnavfallsfrågor, d.v.s. frågor som rör mellanlagring eller slutförvaring av använt kärnbränsle eller annat radioaktivt avfall. Dessutom arbetar MKG i ett avfallsperspektiv med frågor som rör verksamheter som producerar eller kan komma att producera kärnavfall, t.ex. rivning av kärntekniska anläggningar.

Ett viktigt arbetsområde för MKG är kunskapsuppbyggnad och deltagande i beslutsprocesser för mellanlagring och slutförvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall.

Mark- och miljödomstolen och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) lämnade i inledningen av 2018 över yttranden över kärnkraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökan om att få bygga ett slutförvarssystem för använt kärnbränsle till regeringen. Regeringen har gett kärnavfallsbolaget till den 30 april, 2019, för att yttra sig över domstolens och SSM:s yttranden. MKG deltar aktivt i regeringens miljöprövning med yttranden och uppvaktningar.

Det pågår även en miljöprövning av kärnavfallsbolagets ansökan om att utöka det existerande slutförvaret för kortlivat radioaktivt driftsavfall från kärnkraftverken (SFR) med ett slutförvar för kortlivat radioaktivt rivningsavfall (SFR 2). MKG deltar i miljöprövningen med yttranden både till mark- och miljödomstolen och SSM och kommer att delta i den huvudförhandling som planeras till hösten 2019.

Hösten 2019 kommer kärnkraftindustrins kärnavfallsbolag SKB att presentera nästa forskningsprogram för hantering och slutförvaring av kärnavfall och rivning av kärntekniska anläggningar (FUD-2019). MKG kommer att granska programmet och kommer att delta i remisshantering.

I verksamhetsplanen beskrivs nedan först föreningens planerade huvudsakliga verksamheter i punktform. Dessa utvecklas därefter i separata avsnitt.

1. Föreningens huvudsakliga verksamheter

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) arbetar med följande huvudsakliga verksamheter:

- MKG har en styrelse och ett kansli i Göteborg med två anställda. En anställd kommer under 2019 påbörja en föräldraledighet och ersättas av en vikarie.
- MKG har i samarbete med Naturskyddsföreningen sedan bildandet 2005 deltagit i samrådet och den pågående miljöprövningen av kraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökningar till Strålsäkerhetsmyndigheten och mark- och miljödomstolen om att få bygga ett slutförvarssystem för använt kärnbränsle vid Forsmarks kärnkraftverk. Detta arbete fortsätter under 2019 inom regeringens miljöprövning.
- MKG har i samarbete med Naturskyddsföreningen deltagit i samrådet och den pågående miljöprövningen av kärnkraftsindustrins ansökan om att få bygga ett nytt slutförvar för kortlivat radioaktivt rivningsavfall, SFR 2, i anslutning till det existerande slutförvaret SFR vid Forsmarks kärnkraftverk. Detta arbete fortsätter under 2019, inklusive en planerad huvudförhandling i mark- och miljödomstolen.
- MKG deltar dessutom i andra miljöprövningar som rör hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall, rivning av kärntekniska anläggningar, samt vid etablerandet av nya anläggningar som producerar kärnavfall, t.ex. European Spallation Source (ESS). Detta sker vid behov i samarbete med Naturskyddsföreningen på riksnivå, på länsförbunds nivå eller på krets nivå. Deltagande i miljöprövningar som rör rivning av kärntekniska anläggningar görs inte med statsbudgetmedel.
- MKG arbetar med att ta fram, analysera och lyfta kunskap som rör lagring och slutförvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall och rivning av kärntekniska anläggningar, särskilt rörande långsiktig strålsäkerhet, lokaliseringsfrågor och alternativa metoder.
- MKG arbetar med att analysera och påverka svensk forskning inom kärnavfallsområdet bl.a. genom att delta i den återkommande granskningen av kärnkraftsindustrins forskningsprogram för hantering och slutförvaring av kärnavfall och rivning av kärntekniska anläggningar (FUD). Under hösten 2019 kommer föreningen arbeta med remissen av FUD-2019.
- MKG deltar även i europeisk forskning inom kärnavfallsområdet, bl.a. i Beaconprojektet som rör hur lera sväller i olika slutförvarssystem för radioaktivt avfall (ej statsbudgetmedel). Under 2019 kommer MKG, om medel beviljas, även att delta i det europeiska kärnavfallsforskningsprojektet EURAD (ej statsbudgetmedel).

- MKG arbetar med att analysera och påverka kärnavfallsfinansierings-systemet, bl.a. genom att delta i den återkommande granskningen av kärnkraftsindustrins beräkning av framtida kostnader för hantering och slutförvaring av kärnavfall och rivning av kärntekniska anläggningar. Under senhösten 2019 kommer föreningen att förbereda för granskningen av kärnkraftsindustrins finansieringsrapport PLAN 2019 som remisshanteras under 2020.
- MKG arbetar med att informera om kärnavfallsfrågor på lokal, regional, nationell, europeisk och internationell nivå.
- MKG har i uppgift att stödja och samarbeta med medlemsorganisationerna i deras arbete med kärnavfallsfrågor.
- MKG svarar på svenska remisser och deltar i europeiska samrådsprocesser i frågor som rör kärnavfall (det senare ej med statsbudgetmedel).
- MKG arbetar med att analysera och påverka svensk rapportering om det svenska kärnavfallsprogrammet på europeisk (rapporter enligt EU:s kärnavfallsdirektiv) och internationell nivå (rapporter enligt IAEA:s s.k. Joint Convention).
- MKG arbetar med att analysera den svenska modellen för beslutsprocesser rörande kärnavfallsfrågor och med att ta fram underlag för att föreslå förbättringar.
- MKG arbetar med kärnavfallsfrågor och forskning inom kärnavfallsområdet på europeisk och internationell nivå, bland annat inom Nuclear Transparency Watch (NTW), SITEX_Network, European Environmental Bureau (EEB). MKG samarbetar i arbetet med europeisk och internationell miljörelse (ej statsbudgetmedel).
- MKG arbetar med att löpande utveckla det egna arbetet för att fortsätta ge en effektiv användning av föreningens resurser för att uppnå föreningens syfte och verkar även för en ökad samordning av den svenska miljörelsens kärnavfallsarbete.

Nedan utvecklas hur föreningen kommer att arbeta med ovanstående frågor i separata avsnitt.

2. Föreningens organisation

MKG har en styrelse med en representant från varje medlemsförening som väljs vid föreningens årsmöte. Styrelsen sammanträder 5-7 gånger per år, vissa möten sker med Skype och vissa beslut tas per capsulam.

Föreningen har ett kansli i Göteborg med två tillsvidareanställda. Dessutom förstärks kansliets arbete vid behov av anställda som arbetar på timbasis. MKG är som arbetsgivare medlem i Arbetsgivaralliansen.

Föreningens anlitar Nätverkstan för hantering av utbetalningar och bokföring. Föreningen använder Baker Tilly EMK som auktoriserade revisorer av den

ekonomiska redovisningen. Föreningen har även lekmannarevisorer för dess verksamhet.

Föreningens ordförande, vice ordförande och kanslichef tecknar firma två i förening.

3. Deltagande i besluts- och miljöprövningsprocesser

MKG avser att tillsammans med medlemsföreningarna att fortsätta att bevaka och delta i den av regeringen ledda fortsatta beslutsprocessen rörande kraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökningar till Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt enligt miljöbalken (M 1333-11) och till Strålsäkerhetsmyndigheten enligt kärntekniklagen rörande ett slutförvarssystem för använt kärnbränsle, med slutförvaret lokaliserat i Forsmark. I den mån föreningarna kommer att ges tillfälle att yttra sig inom den fortsatta beslutsprocessen kommer MKG att koordinera ett sådant arbete. MKG kommer även att arbeta med att informera tjänstemännen på miljödepartementet om nya utvecklingar som kan utgöra beslutsunderlag, särskilt vad gäller frågor om risker för kopparkapselns integritet.

Mark- och miljödomstolen har även att hantera målen om artskyddsdispens i kärnbränsleförvarsmålet (M 4617-13) och om hamnverksamheten i Forsmarks hamn (M 6009-16). MKG och Naturskyddsföreningen deltar tillsammans även i dessa mål.

Eftersom prövningen av ansökan om att få bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle fortsatt är en regeringsprövning och därför har fått en tydlig politisk dimension kommer MKG i samarbete med medlemsföreningarna under 2019 och framåt även öka på arbetet med att informera regering och riksdag om kärnbränsleförvarsfrågan.

Om regeringen under 2019 frågar Östhammars och Oskarshamns kommuner om deras inställning att ge tillåtlighet till kärnbränsleförvaret, och om Östhammars kommun beslutar om att hålla en folkomröstning i frågan, kommer MKG att koordinera föreningens och medlemsföreningarnas informationsinsatser i samband med en folkomröstning.

Föreningen kommer tillsammans med Naturskyddsföreningen även att fortsätta delta i den pågående miljöprövningen enligt miljöbalken (M 7062-14) och kärntekniklagen av kärnkraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökan om att få bygga ett slutförvar för kortlivat radioaktivt rivningsavfall, SFR 2, vid Forsmarks kärnkraftverk. I samma miljömål görs en prövning av det existerande slutförvaret för kortlivat radioaktivt driftsavfall SFR. SFR 2 är en planerad tillbyggnad av det existerande slutförvaret. MKG och Naturskyddsföreningen yttrade sig i sak till mark- och miljödomstolen i slutet av oktober, 2018, och kommer under 2019 att yttra sig över sökandens yttrande och delta i den planerade huvudförhandlingen hösten 2019.

I begränsad omfattning kommer MKG, vid behov i samarbete med Naturskyddsföreningen på riks-, länsförbunds- eller krets nivå, delta i miljöprövningen av utökningen av ytförvaret för mycket lågaktivt radioaktivt avfall vid Ringhals kärnkraftverk och i miljöprövningarna av rivningarna av

kärnkraftreaktorer vid Barsebäck, Ringhals, Ågesta och Oskarshamn. Arbeta med rivning av reaktorer finansieras inte med statsbudgetmedel.

I begränsad omfattning kommer MKG även att bevaka hanteringen av radioaktivt avfall vid European Spallation Source (ESS). Detta arbete kommer att ske i samarbete med Naturskyddsföreningen på länsförbunds- och krets nivå.

4. Följa kunskapsutvecklingen inom kärnavfallsområdet, arbeta med specifika sakfrågor samt identifiera nya frågor som är viktiga för miljö och hälsa i ett långsiktigt perspektiv

MKG kommer att fortsätta att följa den nationella och internationella kunskapsutvecklingen inom slutförvarsområdet.

Föreningen kommer att fortsätta ta fram saklig information om miljö- och hälsoeffekter vid hantering av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall samt kommer att granska förslag och olika alternativ för nationell hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall. Viktiga frågeställningar är de som påverkar miljösäkerheten vid mellanlagring och slutförvaring samt de som kan vara av intresse för alternativredovisningar av metod och platsval.

Föreningen kommer att fortsätta granskningen av industrins forskningsarbete och av dess utveckling av säkerhetsanalyser för mellanlagring och slutförvaring av kärnavfall.

Föreningen kommer särskilt att fortsätta bevaka kunskapsutvecklingen rörande funktionen av de konstgjorda barriärerna av koppar och lera som ska garantera den långsiktiga miljösäkerheten i kärnkraftsindustrins KBS-metod. Föreningen kommer att vid behov använda externt konsultstöd för att stödja detta arbete.

Föreningen kommer att bevaka kunskapsutvecklingen vad gäller den alternativa metoden djupa borrhål samt bevaka utvecklingen vad gäller långsiktig övervakad lagring med s.k. rolling stewardship. Föreningen kommer att vid behov använda externt konsultstöd för att stödja arbetet med att förstå frågor som rör djupa borrhål/geologi/hydrologi.

Föreningen kommer i begränsad omfattning fortsätta följa frågan om storregional grundvattenströmning och dess betydelse för långsiktig miljösäkerhet för ett slutförvar.

Föreningen kommer i begränsad omfattning tillsammans med Naturskyddsföreningen att fortsätta arbetet med att förstå och granska frågeställningar som rör naturvärden i Forsmark.

En annan viktig fråga som föreningen arbetar med är de risker som finns vid avsiktliga och spekulativa mänskliga intrång, som exempelvis är kopplade till långsiktiga risker för kärnvapenspridning. MKG deltar i förberedelserna för en internationell workshop om information till framtiden som ska äga rum i maj 2019.

Föreningen kommer generellt även att arbeta för att identifiera nya frågeställningar inom kärnavfallsområdet som är av vikt för miljö och hälsa som kan behöva lyftas i olika miljöprövningsprocesser.

5. Arbete med nationella forsknings- och utvecklingsfrågor

MKG kommer att analysera och utvärdera kärnkraftsindustrins kärnavfallsbolag SKB:s forskningsprogram FUD-2019 för hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall och rivning av reaktorer som ska presenteras och kommer att remitteras hösten 2019. Särskilt fokus läggs på frågor som rör funktionen av barriärerna av koppar och lera i KBS-metoden samt som rör kunskapsutveckling om den alternativa metoden djupa borrhål.

6. Arbete med finansieringsfrågor

MKG kommer under 2019 endast i begränsad omfattning arbeta med frågeställningar som rör finansieringssystemet för hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall och rivning av reaktorer. Regeringen tog i årsskiftet 2017/2018 beslut om kärnavfallsavgifter för 2018-2020 och riksdag och regering har tagit beslut om en ny finansieringslagstiftning under 2018.

Föreningen kommer dock att förbereda för granskningen av kärnkraftsindustrins finansieringsrapport PLAN 2019 som remisshanteras under 2020 av Riksgälden.

7. Informera om kärnavfallsfrågor

MKG har i samrådet och inom prövningen av slutförvarsansökan för använt kärnbränsle publicerat ett antal informationsbroschyrer, informationsblad och underlagsrapporter. Några av dessa har översatts till engelska för att användas som underlag för internationell granskning. Föreningen ser till att i möjligaste mån hålla dessa publikationer uppdaterade.

I den mån erforderliga medel erhålls planerar föreningen under 2019 en uppdatering av informationsbroschyren "Kärnavfall: Den olösta miljöfrågan". Dessutom planeras om erforderliga medel erhålls framtagandet av två enklare broschyrer om kopparkapselfrågor och den alternativa metoden djupa borrhål.

Föreningen informerar om kärnavfallsfrågor via sin hemsida (<http://www.mkg.se>) och håller den uppdaterad. Den särskilda portal som utvecklats för prövningarna av ansökningarna om slutförvaret för använt kärnbränsle hos mark- och miljödomstolen och hos Strålsäkerhetsmyndigheten har under 2018 utvecklats för att få med regeringens fortsatta tillståndsprövning av kärnbränsleförvaret. Dessutom har en ny portal för SFR 2-prövningen tagits fram under 2018. Bägge portalerna ska löpande uppdateras och vid behov utvecklas under 2019.

För att intresserade personer lättare ska kunna följa MKG:s arbete i prövningsprocessen kommer 2-3 nyhetsbrev att ges ut under 2019. Föreningen kommer dessutom att samarbeta med medlemsföreningarna för att sprida information i dessas informationskanaler.

MKG kommer även att vid behov och om intresse finns informera om sitt och medlemsorganisationernas arbete lokalt i Östhammars och Oskarshamns kommuner.

Föreningen kommer vid behov under året att genomföra seminarier och andra kunskapsuppbyggande aktiviteter, både på nationell nivå och i

kärnavfallskommunerna. Detta arbete kan genomföras i samarbete med andra aktörer.

8. Stöd till medlemsorganisationerna för deras informationsinsatser, kunskapsuppbyggnad och deltagande i prövningsprocesser

MKG ska stödja medlemsorganisationerna med underlag för deras arbete att informera i kärnavfallsfrågor.

Föreningen kommer även att stödja medlemsorganisationerna i deras egen kunskapsuppbyggnad i kärnavfallsfrågor, t.ex. genom att finansiera deltagande i olika möten som rör kärnavfallsfrågor.

Föreningen kan även stödja medlemsföreningarnas deltagande i miljöprövningsprocesser, särskilt för att lyfta lokala miljöfrågeställningar.

9. Yttranden över remisser

MKG kommer att lämna yttranden över remisser som berör använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall.

I den mån de rör frågor som har bäring på mellanlagring och slutförvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall kommer föreningen i begränsad utsträckning att svara på remisser enligt Esbo-konventionen. Arbete med den senare typen av remisser sker inte med statsbudgetmedel.

10. Arbete med svensk europeisk och internationell rapportering i kärnavfallsfrågor

MKG följer löpande det svenska arbetet med att ta fram underlag och rapportera till EU-kommissionen enligt kärnavfallsdirektivet (2011/70/EURATOM). Sverige lämnade in den andra rapporten och en uppdaterad nationell kärnavfallsplan i augusti 2018. Föreningen kommer även att följa kommissionens granskning av rapporten.

Föreningen följer även det svenska arbetet med att vart tredje år ta fram en rapport enligt internationella atomenergiorganet IAEA:s "Joint convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management" samt uppföljningen av rapporten inom IAEA. Sverige lämnade in sin sjätte nationella rapport hösten 2017.

11. Analys och arbete för att förbättra den svenska modellen

MKG har sedan ett antal år tillbaka uppfattat att den svenska modellen för ansvarsfördelning och beslutsfattande i kärnavfallsfrågor har brister. Föreningen menar att dessa brister är en av orsakerna till att beslutsfattandet rörande slutförvaret för använt kärnbränsle inte utvecklats på ett bra sätt. Föreningen bedriver fortlöpande ett arbete med att analysera hur den svenska modellen för arbete med slutförvarsfrågor vad gäller öppenhet, rollfördelning och beslutsfattande kan förbättras.

Föreningen arbetar även med att påverka utvecklingen av det svenska juridiska systemet för beslutsprocesser i kärnavfallsfrågor. MKG deltar som expert i

utredningen om att se över kärntekniklagen (KTL) som kommer att överlämnas till regeringen våren 2019.

12. Internationell bevakning och internationellt arbete

Föreningen kommer under året att följa utvecklingen inom kärnavfallsområdet internationellt. Föreningen har kontakt med organisationer och experter utomlands för att diskutera frågeställningar i samband med att föreningen granskar slutförvarsansökningar och följer och deltar i beslutsprocesser inom området.

MKG är medlem i ett europeiskt miljörörelsenätverk, Nuclear Transparency Watch (NTW) där kanslichefen har ansvar för frågor inom kärnavfallsområdet. Arbetet inom EU är till stora delar kopplat till implementeringen av EU:s kärnavfallsdirektiv (2011/70/Euratom), särskilt artikel 10 om insyn, d.v.s. information till och samråd med allmänheten och miljöorganisationer och inflytande på beslutsfattande. Arbeta inom NTW görs inte med statsbudgetmedel.

MKG är även medlem i SITEX_Network där europeiska strålsäkerhetsmyndigheter och deras forskningsorgan samarbetar i frågor som rör kärnavfall och kärnavfallsforskning. Arbeta inom SITEX_Network görs inte med statsbudgetmedel.

MKG deltar i EU-forskningsprojektet Beacon som handlar om hur lera i olika slutförvarssystem sväller efter deponering av radioaktivt avfall. Föreningen leder i projektet ett s.k. "Work Package" om interaktion med civilsamhället. Arbeta inom Beacon-projektet görs inte med statsbudgetmedel.

Under 2018 har ett omfattande arbete genomförts för att ta fram en ansökan för ett EU-forskningsprogram, en s.k. European Joint Programming (EJP), inom kärnavfallsområdet. En ansökan om ett större projekt benämnt EURAD är inlämnad hösten 2018 och arbete i projektet, om det beviljas, kan påbörjas sommaren 2019. MKG har i begränsad omfattning deltagit i arbetet att se till att en del av projektet innehåller möjligheter för civilsamhället, bl.a. miljöorganisationer, att delta i projektet. Detta arbete är en förutsättning för att i framtiden på bästa sätt ska kunna ta del av den kunskap om kärnavfallsfrågor som tas fram inom EU. Arbetet för att förbereda för EJP görs inte med statsbudgetmedel.

13. Föreningsutvecklingsarbete

Det har under de senaste åren skett stora förändringar i beslutsfattandet i kärnavfallsfrågor i Sverige och finansieringssystemet för stöd till miljöorganisationer har förändrats. MKG kommer att genomföra en fortsatt verksamhetsutveckling under året.

Föreningen kommer dessutom att under året fortsätta att verka för en ökad samordning av den svenska miljörörelsens kärnavfallsarbete.